
області. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: географія.* №1. 2020. С. 156-162.

6. Янковська Л., Новицька С., Цідило А. Особливості поводження з твердими побутовими відходами в сільській місцевості (на матеріалах Байковецької ОТГ Тернопільської області). *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: географія.* 2021. Вип. 1(50). С.155-162.

Олександра РЕПІХОВСЬКА, студентка
Науковий керівник: **д.геог.н., проф. Царик Л.П.**

ЕКОЛОГО-СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ ТЕРИТОРІЙ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Сьогодні в Україні, згідно чинного законодавства, існує 11 категорій природно-заповідного фонду (ПЗФ) [5], це – природний заповідник, біосферний заповідник, національний природний парк, регіональний ландшафтний парк, заказник, пам'ятка природи, заповідне урочище, ботанічний сад, дендрологічний парк, зоологічний парк, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва. Категорія, до якої відноситься певна територія чи об'єкт ПЗФ, визначається відповідно до того цільового призначення та тих функцій і завдань, які дана територія чи об'єкт мають виконувати [1].

Заповідні об'єкти є важливими екосистемами, які забезпечують збереження біорізноманіття, зберігають водні та ґрунтові ресурси, та зменшують викиди забруднюючих речовин у повітря. Це сприяє стабілізації клімату та покращенню якості навколишнього середовища. Зважаючи на екологічний вплив

заповідних об'єктів на територіальну громаду Тернополя, можна розглянути кілька важливих аспектів (рис. 1.).

Рис. 1. Екологічні аспекти впливу заповідних об'єктів

Заповідні об'єкти є важливими для рекреації та відпочинку місцевого населення. Вони створюють можливості для екологічного туризму, підвищують свідомість громадян про значення природних ресурсів та природоохоронних заходів. Соціальний вплив заповідних об'єктів на територіальну громаду Тернополя також є значною складовою, оскільки вони впливають на спосіб життя та благополуччя місцевих мешканців у наступних аспектах (рис. 2).

Рис. 2. Основні аспекти соціального впливу заповідних об'єктів

Заповідні об'єкти сприяють розвитку туристичної галузі та створюють робочі місця в сфері туризму. Крім того, вони можуть сприяти розвитку сільського господарства та рибальства у регіоні через збереження природних ресурсів. Економічний вплив заповідних об'єктів на територіальну громаду Тернополя може бути величезним, оскільки вони можуть створювати значні можливості для розвитку місцевої економіки у наступних напрямках (рис. 3).

Рис. 3. Основні напрямки в економічному аспекті заповідних об'єктів

З метою збільшення заповідності міста Тернопіль, необхідно створити нові об'єкти і території ПЗФ в межах його громади. Перспективними для заповідання, згідно схеми локальної екомережі міста Тернопіль є міські парки Тернополя – «Національного відродження», «Сопільче», «Парк імені Шевченка» та сквер по вул. Миру, із набуттям статусу парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Також статус парк-пам'ятка садво-паркового мистецтва можна надати «Біблійному саду ТНПУ ім. В. Гнатюка» [3]. Значно збільшити площу ПЗФ Тернопільської міської територіальної громади допоможе створення регіонального ландшафтного парку «Залізцівсько-Вертелківський», площею 3500 га [4].

В межах перспективного «Залізцівсько-Вертелівського» РЛП пропонується взяття під охорону долину верхньої течії річки Серет [4], що представлена лісовими та водно-болотними екосистемами з

водними плесами водосховищ і ставків. Територія перспективна для розвитку екологічного і пізнавального туризму. Пропонована для заповідання територія розташована у Тернопільському районі Тернопільської області між населеними пунктами Залізці, Гаї за Рудою, Підбережці, Піщане, Вертелка, Мшанець, Мильно [4]. Земельні ділянки площею 2884 га перебувають у користуванні ДП «Тернопільське лісове господарство», 616 га земель належить до земель запасу та земель, не наданих у власність і користування [3].

Створення РЛП заплановане Регіональною схемою формування екологічної мережі у Тернопільській області (2009 р.). Наукове обґрунтування Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Згідно з Регіональною схемою [10] вказана територія знаходиться в зоні Товтровою і Серетського міжрегіональних екологічних коридорів, а згідно з фізико-географічного районування – у межах Західно-Подільської височинної області Західно-Української лісостепової провінції Лісостепової зони Східно-Європейської рівнини [10].

Отож, надання статусу парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва п'яти об'єктам та створення «Залізцівсько-Вертелівського» РЛП в межах Тернопільської міської територіальної громади сприятиме зростанню площі ПЗФ громади на 3680 га. Що дозволить збільшити рівень заповідності громади з 9,7% до 39,5%. Такі заходи, не лише позитивно вплинуть на екологічний баланс міської громади, але й сприятимуть створенню нових рекреаційних зон та збереженню існуючих.

Література:

1. Гродзинський М.Д. Стеценко М.П. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник. К.: 2003. 175 с.
2. Кузик І. Структура природно-заповідного фонду в межах комплексної зеленої зони Тернопіль. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Микола Чайковський – організатор заповідної справи на Тернопільщині». Тернопіль: ТНПУ, 2022, С. 75-79.

3. Кузик І. Комплексна зелена зона міста Тернопіль: геоекологічні засади сталого функціонування. Монографія. Тернопіль. Осадца, 2023. 220 с.

4. Мережа регіональних ландшафтних парків Тернопільщини: концептуальні засади формування, оцінка рекреаційного потенціалу [Царик Л.П., Царик П.Л., Новицька С.Р., Гінзула М.Я., Янковська Л.В.]. Рекреаційне природокористування. Збірник наукових праць. Тернопіль: СМП «ТАЙП», 2012. С. 29-56.

5. Про природно-заповідний фонд України. Закон України від 16.06.1992 року №2456-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (дата звернення: 21.04.2024).

6. Реєстр природно-заповідного фонду Тернопільської міської ради. URL: <http://ecoternopil.gov.ua/images/PZF/mTernopil.pdf> (дата звернення: 11.04.2024).

7. Царик Л.П. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території: теорія та практика. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 256 с.

8. Царик Л., Позняк І. До проблем озеленення і паркових комплексів у функціонуванні урбоекосистеми Тернополя. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія.* 2016. № 1(40). С. 263-270.

9. Царик Л., Царик П., Янковська Л., Кузик І. Геоекологічні параметри компонентів навколишнього середовища міста Тернополя. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія.* 2019. №1.(46). С. 198-210. DOI: <https://doi.org/10.25128/2519-4577.19.2.25>

10. Царик П.Л. Регіональна екомережа: географічні аспекти формування і розвитку (на матеріалах Тернопільської області). Тернопіль: ТНПУ, 2005. 172 с.